

**MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM**

PROGRAME ȘCOLARE PENTRU CICLUL SUPERIOR AL LICEULUI

FILOSOFIE

CLASA A XII-A

**Filiera teoretică, toate profilurile și specializările
Filiera vocațională, toate profilurile și specializările**

Aprobat prin ordinul ministrului

Nr. 5959 / 22.12.2006

NOTĂ DE PREZENTARE

Disciplina *Filosofie* este prevăzută în planurile-cadru de învățământ pentru ciclul superior al liceului, la clasa a XII-a, beneficiind de următorul buget de timp:

- 1 oră/săptămână la filiera teoretică, profilul real (specializarea matematică-informatică și specializarea științele naturii) și la filiera vocațională, toate profilurile și specializările;
- 2 ore/săptămână la:
 - filiera teoretică, profilul umanist, specializarea filologie;
- 3 ore/săptămână la:
 - filiera teoretică, profilul umanist, specializarea științe sociale.

Documentul de față cuprinde două tipuri de programă:

- programă de *tip A*, care se aplică la specializările care studiază disciplina *Filosofie*, 1 oră/săpt.
- programă de *tip B*, care se aplică la specializările care studiază disciplina *Filosofie*, 2-3 ore/săpt.

Elementele de conținut și competențele specifice marcate cu asterisc (*) sunt obligatorii numai pentru filiera teoretică, profil umanist specializarea științe sociale.

Curriculumul pentru disciplina *Filosofie* răspunde cerințelor formulate în textul Legii învățământului, referitoare la idealul educațional și la finalitățile învățământului.

Demersurile propuse prin actualul curriculum sunt concordante, de asemenea, cu recomandările cuprinse în documentele:

- *Planul de lucru pentru implementarea obiectivelor sistemelor educaționale și de formare profesională din Europa pentru perioada 2001 – 2010*, ratificat de Consiliul Europei (Barcelona, 2002);
- *Declarația Miniștrilor Europeni ai Educației și Formării Profesionale și a Comisiei Europene*, adoptată la Copenhaga, 29-30 noiembrie 2002, *privind întărirea cooperării europene în domeniul formării profesionale – „Declarația de la Copenhaga”*.

Locul acestei discipline în liceu este justificat de nevoia formării la elevi a propriului sistem de valori, a dezvoltării gândirii critice, a valorificării superioare a potențialului cognitiv și orizontului cultural structurat în anii anteriori de studiu.

Aceste finalități sunt realizate prin intermediul următoarelor dimensiuni ale Filosofiei, ca disciplină:

- **dimensiunea explicativ-informativă**, vizând însușirea cunoștințelor și conceptelor fundamentale ale marilor domenii ale filosofiei;
- **dimensiunea normativă**, referitoare la însușirea principiilor referitoare la drepturile omului precum și a unor principii și norme etice;
- **dimensiunea interogativ-reflexivă și valorizatoare**, care are în vedere dezvoltarea competențelor specifice gândirii critice (creatoare, flexibile, interogative, deschise);
- **dimensiunea practică**, urmărind depășirea simțului comun în perceperea realității în genere, în particular în perceperea realității sociale, asimilarea unui aparat conceptual care să permită o întemeiere rațională a deciziilor și comportamentelor.

Structura curriculumului include următoarele componente:

- Competențe generale
- Competențe specifice și unități de conținut
- Valori și atitudini
- Sugestii metodologice.

Elementele de noutate sunt legate de următoarele aspecte:

- orientarea către latura pragmatică a aplicării curriculumului: corelarea dintre unitățile de conținut și competențele specifice permite profesorului să realizeze conexiunea explicită între ceea ce se învață și scopul pentru care se învață; corelația propusă are în vedere posibilitatea ca o anumită competență specifică să poată fi atinsă prin diferite unități de conținut, fără să existe o corespondență biunivocă între acestea;
- recomandarea unor valori și atitudini care să completeze dimensiunea cognitivă a învățării cu cea afectiv - atitudinală și morală, din perspectiva finalităților educației, dar și a disciplinei Filosofie;
- includerea unor sugestii metodologice care să orienteze spre modalități didactice concrete de utilizare a curriculumului în proiectarea și realizarea activităților de predare-învățare-evaluare.

Programa se adresează atât profesorilor, cât și autorilor de manuale. Lectura integrală a programei este absolut necesară înaintea proiectării unităților de învățare.

Programa este concepută astfel încât să încurajeze creativitatea didactică și adecvarea demersurilor didactice la particularitățile elevilor. Profesorii își pot concentra atenția în mod diferit asupra activităților de învățare și asupra practicilor didactice. Diversitatea situațiilor concrete face posibilă și necesară o diversitate de soluții didactice. Din această perspectivă, propunerile programei nu trebuie privite ca rețetare inflexibile. Echilibrul între diferite abordări și soluții trebuie să fie rezultatul proiectării didactice personale și al cooperării cu elevii fiecărei clase în parte.

COMPETENȚE GENERALE

1. Utilizarea conceptelor specifice științelor sociale pentru organizarea demersurilor de cunoaștere și explicare a unor fapte, evenimente, procese din viața reală
2. Aplicarea cunoștințelor specifice științelor sociale în rezolvarea unor situații-problemă, precum și în analizarea posibilităților personale de dezvoltare
3. Cooperarea cu ceilalți în rezolvarea unor probleme teoretice și practice, în cadrul diferitelor grupuri
4. Manifestarea unui comportament social activ și responsabil, adecvat unei lumi în schimbare
5. Participarea la luarea deciziilor și la rezolvarea problemelor comunității

VALORI ȘI ATITUDINI

Competențele generale și specifice pe care trebuie să le formeze procesul de predare-învățare a *Filosofiei* se bazează pe și promovează următoarele valori și atitudini:

- ✓ gândire critică și divergentă;
- ✓ disponibilitate pentru dialog și dezbateri;
- ✓ curiozitate și interes pentru studiul filosofiei;
- ✓ coerență și rigurozitate în gândire și acțiune;
- ✓ conștientizarea identității personale, acceptarea diversității și valorizarea pozitivă a diferențelor;
- ✓ solidaritate și asumarea responsabilității faptelor personale.

Programa tip A:
1 oră/săptămână - filiera teoretică, profilul real (specializarea matematică-informatică și specializarea științele naturii) și filiera vocațională, toate profilurile și specializările

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

Competențe specifice	Conținuturi
<p>1.1. Analizarea și compararea unor puncte de vedere diferite asupra problematicii naturii umane și sensului vieții</p> <p>2.1. Argumentarea unor poziții diferite privind raportul identitate - alteritate în definirea persoanei</p> <p>2.2. Formularea unor judecăți și aprecieri personale referitoare la diferitele concepții cu privire la problematica naturii umane și a sensului vieții</p>	<p>Omul</p> <ul style="list-style-type: none"> - Problematika naturii umane. - Sensul vieții.
<p>1.2. Precizarea sensului conceptelor și categoriilor esențiale pentru studiul filosofiei morale</p> <p>2.3. Argumentarea unui punct de vedere personal în cadrul unei dezbateri etice</p> <p>3.1. Formularea unor argumente pro și contra la probleme controversate de etică aplicată, în cadrul unor activități pe grupe sau în echipă</p> <p>4.1. Recunoașterea consecințelor etice implicate de o anumită poziție filosofică</p>	<p>Morala</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bine și rău. - Teorii morale. - Probleme de etică aplicată.
<p>1.3. Analizarea și compararea principalelor teorii politice moderne și contemporane</p> <p>2.4. Utilizarea argumentării, a analizei de text etc. în caracterizarea problematicii libertății și responsabilității în plan social-politic, a egalității și dreptății</p> <p>3.2. Identificarea și analizarea unor cazuri de încălcare a drepturilor omului, în cadrul unor activități pe grupe, pornind de la surse mediatică</p> <p>4.2. Formularea și argumentarea unor opinii personale, asupra raportului stat – cetățeni</p>	<p>Politica</p> <ul style="list-style-type: none"> - Libertate și responsabilitate social-politică. - Egalitate și dreptate. - Teorii politice moderne și contemporane. - Idealul democratic. Drepturile omului.
<p>1.4. Identificarea unor concepte și categorii specifice teoriei cunoașterii</p> <p>1.5. Compararea soluțiilor propuse de diferite concepții filosofice problemelor specifice cunoașterii umane</p> <p>2.5. Caracterizarea premiselor presupuse de o poziție filosofică în gnoseologie</p>	<p>Cunoașterea</p> <ul style="list-style-type: none"> - Problema întemeierii cunoașterii. - Forme de cunoaștere și tipuri de adevăr. - Adevăr și eroare.
<p>1.6. Utilizarea discursului filosofic în elaborarea unui eseu</p> <p>5.1. Participarea la analizarea și rezolvarea unor situații de viață folosind cunoștințele și metodologia specifice filosofiei</p>	<p>Filosofia</p> <ul style="list-style-type: none"> - Filosofie și viață.

Programa tip B:
2 ore/săptămână - filiera teoretică, profilul umanist, specializarea filologie;
3 ore/săptămână - filiera teoretică, profilul umanist, specializarea științe sociale

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

Competențe specifice	Conținuturi
<p>1.1. Analizarea și compararea unor puncte de vedere diferite asupra problematicii naturii umane și sensului vieții</p> <p><i>*1.2. Elaborarea unui eseu liber pe teme de filosofia culturii</i></p> <p>2.1. Argumentarea unor poziții diferite privind raportul identitate - alteritate în definirea persoanei</p> <p>2.2. Formularea unor judecăți și aprecieri personale referitoare la diferitele concepții cu privire la problematica naturii umane și a sensului vieții</p>	<p>Omul</p> <ul style="list-style-type: none"> - Problematika naturii umane. - Sensul vieții. - <i>*Omul – ființă culturală.</i>
<p>1.3. Precizarea sensului conceptelor și categoriilor esențiale pentru studiul filosofiei morale</p> <p>2.3. Argumentarea unui punct de vedere personal în cadrul unei dezbateri etice</p> <p>3.1. Formularea unor argumente pro și contra la probleme controversate de etică aplicată, în cadrul unor activități pe grupe sau în echipă</p> <p>4.1. Recunoașterea consecințelor etice implicate de o anumită poziție filosofică</p>	<p>Morala</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bine și rău. - Teorii morale. - Probleme de etică aplicată.
<p>1.4. Analizarea și compararea principalelor teorii politice moderne și contemporane</p> <p><i>*1.5. Analizarea problemelor de legitimitate a puterii în cadrul unor teorii politice moderne și contemporane</i></p> <p>2.4. Utilizarea argumentării, a analizei de text etc. în caracterizarea problematicii libertății și responsabilității în plan social-politic, a egalității și dreptății</p> <p>3.2. Identificarea și analizarea unor cazuri de încălcare a drepturilor omului, în cadrul unor activități pe grupe sau în echipă, pornind de la surse mediatice</p> <p>4.2. Formularea și argumentarea unor opinii personale, asupra raportului stat – cetățeni</p>	<p>Politica</p> <ul style="list-style-type: none"> - Libertate și responsabilitate social-politică. - Egalitate și dreptate. - Teorii politice moderne și contemporane. <i>*Putere și legitimitate.</i> - Idealul democratic. Drepturile omului.
<p>1.6. Identificarea unor concepte și categorii specifice teoriei cunoașterii</p> <p>1.7. Compararea soluțiilor propuse de diferite concepții filosofice problemelor specifice cunoașterii umane</p> <p>2.5. Caracterizarea premiselor presupuse de o poziție filosofică în gnoseologie</p>	<p>Cunoașterea</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opinie și cunoaștere. Problema întemeierii cunoașterii. - Forme de cunoaștere și tipuri de adevăr. - Adevăr și eroare. - Limbaj și cunoaștere.
<p><i>*1.8. Identificarea noțiunilor și conceptelor specifice ontologiei implicate într-un text filosofic</i></p> <p><i>*2.6. Interpretarea unui text filosofic prin evidențierea strategiilor de abordare a problemelor de ontologie</i></p>	<p>* Existența</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>*Existență și devenire.</i> - <i>*Spațiu și timp.</i> - <i>*Determinism.</i>
<p>1.9. Caracterizarea diferitelor genuri și stiluri de filosofare</p> <p>1.10. Utilizarea discursului filosofic în elaborarea unui eseu</p> <p>5.1. Analizarea unor situații de viață, în vederea identificării unor soluții, folosind cunoștințele și metodologia specifice filosofiei</p>	<p>Filosofia</p> <ul style="list-style-type: none"> - Genuri și stiluri în filozofie. - Filosofie și viață.

SUGESTII METODOLOGICE

Prezentul curriculum este o ofertă educațională care se adresează profesorilor care predau disciplina *Filosofie*. Acesta a fost conceput în așa fel încât să permită profesorului:

- să-și orienteze propria activitate pentru formarea la elevi a competențelor specifice domeniului *Filosofiei*;
- să-și construiască demersul didactic astfel încât disciplina *Filosofie* să contribuie la structurarea personalității și cunoașterea de sine a elevilor;
- să-și manifeste creativitatea didactică și să adecveze demersurile didactice la particularitățile elevilor cu care acesta lucrează.

Sugestiile metodologice au în vedere deplasarea semnificativă de accent, realizată prin programă, de pe conținuturi pe competențe iar unitățile de conținut sunt prezentate într-o ordine care are caracter de recomandare, fără a fi însă obligatorie.

Pentru accentuarea caracterului practic-aplicativ și interdisciplinar al domeniului de studiu se va face apel, în funcție de temă, la experiența de viață a elevilor și cunoștințele acestora din domeniul științelor, artei și religiei.

Considerarea elevului ca subiect al activității instructiv-educative și orientarea acesteia înspre formarea competențelor specifice presupun respectarea unor exigențe ale învățării durabile, printre care utilizarea unor metode active (de exemplu, învățarea prin descoperire, învățarea problematizată, exersarea lucrului pe grupe sau în echipă în cadrul temelor care permit cooperarea elevilor), care pot contribui la formarea capacității de comunicare, de manifestare a spiritului critic, tolerant, la exprimarea liberă și argumentată a propriei opinii.

Căutarea înțelepciunii presupune o atitudine intelectuală și morală, precum și abordarea filosofiei în spirit socratic; urmarea va fi deprinderea tânărului cu exersarea, prin lecțiile de filosofie, a modului în care să gândească și nu a ceea ce să gândească asupra unor probleme. În acest sens se pot folosi metode și modalități de lucru cu elevii, așa cum sunt:

- discuțiile libere în clasă;
- analiza comparativă;
- argumentarea pro și contra unei idei;
- transferul conceptual și ideatic;
- studiul individual al unor lucrări filosofice, științifice etc.;
- analiza de text filosofic;
- reflecția personală asupra unor teme;
- elaborarea unor eseuri filosofice ș.a.

Profesorii și autorii de manuale vor include cel puțin un text semnificativ aparținând următorilor autori:

Programa tip A:

- Aristotel
- Augustin
- Lucian Blaga
- René Descartes
- Immanuel Kant
- John Locke
- John Stuart Mill
- Friedrich Nietzsche
- Platon
- Karl R. Popper
- John Rawls
- Jean-Paul Sartre
- Ludwig Wittgenstein

Programa tip B:

- Aristotel
- Thoma d'Aquino
- Augustin
- Lucian Blaga
- René Descartes
- Mircea Eliade
- Friedrich Hayek
- Immanuel Kant
- G. W. Leibniz
- John Locke
- John Stuart Mill
- Friedrich Nietzsche
- Constantin Noica
- Blaise Pascal
- Platon
- Karl Popper
- John Rawls
- Jean-Jacques Rousseau
- Bertrand Russell
- Jean-Paul Sartre
- Ludwig Wittgenstein

Autorii de manuale au libertatea să utilizeze texte ale filosofilor menționați la diferite teme (nu există obligația includerii tuturor filosofilor prezentați, la o temă).

Pornind de la specificul filosofiei, studiul disciplinei *Filosofie* va urmări, cu prioritate, dezvoltarea capacității de înțelegere și de analiză a unui text filosofic. În acest sens, se recomandă profesorilor și autorilor de manuale alegerea, cu precădere, a *textelor filosofice relevante aparținând unor autori reprezentativi în domeniu*. Selectarea textelor se va face astfel încât acestea să permită:

- înțelegerea specificului poziției autorului respectiv în problema discutată;
- analizarea modului de argumentare filosofică specifică autorului respectiv;
- compararea cu alte poziții filosofice;
- cunoașterea celor mai semnificative poziții din filosofia contemporană.

Evaluarea reprezintă o componentă fundamentală a procesului de învățare. Evaluarea trebuie să se realizeze în mod preponderent ca evaluare continuă, formativă. Alături de formele și instrumentele clasice de evaluare, recomandăm utilizarea unor forme și instrumente complementare, cum sunt: proiectul, portofoliul, autoevaluarea, observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor.

Grupul de lucru pentru Curriculum - Filosofie:

prof. Eugen STOICA	Inspector general – Ministerul Educației și Cercetării
prof. Angela TEȘILEANU	Expert – Consiliul Național pentru Curriculum; Grupul Școlar “Nichita Stănescu”, București
prof. Elena BĂLAN	Școala Superioară Comercială “N. Kretzulescu”, București
prof. Dorina CHIRIȚESCU	Colegiul Național Sf. Sava, București
prof. Florina OȚET	Colegiul Național “Andrei Șaguna”, Brașov
prof. dr. Sorin SPINEANU- DOBROTĂ	Inspector de specialitate – Serviciul Național de Evaluare și Examinare